

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Медичний інститут

Кафедра терапевтичних та хірургічних дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Іщенко Н.М.

2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Екстрена та невідкладна медична допомога

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 222 «Медицина»

Розробник

Грищенко Г.В.

Завідувач кафедри

Зак М.Ю.

розробника

Гарант освітньої програми

Клименко М.О.

Директор інституту

Грищенко Г.В.

Начальник НМВ

Шкірчак С.І.

Миколаїв – 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Екстрена та невідкладна медична допомога	
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»	
Спеціальність	222 «Медицина»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Медицина	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	5-й	
Навчальний рік	2020-2021	
Номери семестрів:	Денна форма	Заочна форма
	10-й	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – практичні заняття – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	4 год. 26 год. 60 год.	
Відсоток аудиторного навантаження	33%	
Мова викладання	українська	
Форма підсумкового контролю	Диф. залік – 10-й семестр	

2. Мета, завдання та заплановані результати навчання

Мета викладання/вивчення навчальної дисципліни “Екстрена та невідкладна медична допомога” як навчальна дисципліна є невід’ємною частиною клінічної медицини, тому вивчення основних положень цієї галузі науки - важливий момент підготовки лікаря будь-якої спеціальності. Вона встановлюється на основі ОПП підготовки лікаря за фахом відповідно до блоку її змістового модулю і є основою для побудови змісту навчальної дисципліни.

Завдання навчання: набуття студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю:

- визначити основні принципи організації і надання екстреної та невідкладної медичної допомоги в Україні;
- оволодіти навичками діагностики невідкладних станів на місці події у складі бригади екстреної медичної допомоги (лідер, учасник) та відділенні екстреної медичної допомоги багатопрофільної лікарні
- навчитися розпізнавати невідкладні стани у роботі лікаря амбулаторії загальної практики – сімейної медицини, поліклініки, відділення стаціонару;
- навчитися визначити протокол з медицини невідкладних станів, який найбільше відповідає симптомам постраждалого (пацієнта);
- надати екстрену медичну допомогу відповідно до визначеного протоколу з медицини невідкладних станів з виконанням адекватних маніпуляцій.
- опанувати організаційними принципами надання екстреної та невідкладної медичної допомоги і випадку надзвичайних ситуацій мирного часу;
- вивчити послідовність дій бригад екстреної медичної допомоги у випадку масових уражень;
- навчитись проводити медичне сортування постраждалих.

Передумови вивчення дисципліни (міждисциплінарні зв’язки). Екстрена та невідкладна медична допомога як навчальна дисципліна:

а) вона базується на вивченні студентами – анатомії людини; гістології, біохімії, фізіології, патоморфології; патофізіології; хірургії, внутрішньої медицини, педіатрії, фармакології й інтегрується з цими дисциплінами;

б) є невід’ємною частиною всіх клінічних дисциплін та включає найбільш важливі їх розділи, включаючи внутрішню медицину, педіатрію, хірургію, травматологію та ортопедію, нейрохірургію, урологію, акушерство і гінекологію та інші навчальні дисципліни, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування умінь застосовувати знання в процесі подальшого навчання і професійної діяльності;

в) надає можливість отримати практичні навички та формувати професійні вміння для діагностики та надання невідкладної медичної допомоги та інтенсивної терапії при певних патологічних станах та в період догляду за хворими;

г) формує методологічні основи клінічного мислення.

Очікувані результати навчання. В результаті вивчення дисципліни студенти мають:

- Бути здатними на огляд та дослідження хворих у відділенні інтенсивної терапії з обговоренням плану та тактики їх лікування;
- Демонструвати знання етіології, патогенезу, патофізіології та інтенсивної терапії невідкладних станів;

- Демонструвати володіння навичками діагностики клінічної смерті та проведення реанімаційних заходів;
- Використовувати знання оволодіння спеціальними практичними навичками на фантомах та манекенах, практичне використання методів діагностики та інтенсивного лікування;
- Демонструвати володіння методами діагностики та надання допомоги при основних синдромах порушень життєво важливих функцій;
- Визначати обсяг обстежень і демонструвати їх оцінку при порушенні життєво важливих функцій;
- Аналізувати методи діагностики та клінічний перебіг основних синдромів, що супроводжують тяжкі порушення життєво важливих функцій;
- Сформулювати вибір алгоритмів інтенсивної терапії різних невідкладних станів.
- Вирішувати клінічні ситуаційні задач та тести.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

ЗНАТИ:

- основні поняття загальної нозології: здоров'я, хвороба, патологічний процес, типовий патологічний процес, патологічна реакція, патологічний стан, етіологія, патогенез;
- різні види порушень водно-електролітного обміну та кислотно-основного стану;
- основні синдроми, що характерні для печінкової та ниркової недостатності;
- клінічні прояви коматозних станів різного генезу;
- різні види гострого отруєння;
- етапи проведення серцево-легеневої та церебральної реанімації;
- методи надання допомоги при невідкладних станах, викликаних факторами зовнішнього середовища;
- принципи оцінки тяжкості, моніторингу та надання допомоги пацієнтам з черепно-мозковою, торакальною та скелетною травмами;
- базові основи патогенезу, діагностики та інтенсивної терапії травматичного, септичного, опікового шоку;
- розуміння базових положень раціональної антибіотикопрофілактики та антибіотикотерапії;
- розуміння етіології і патогенезу критичних станів, пов'язаних з алергічними реакціями. Демонструвати вміння надати невідкладну допомогу пацієнту з анафілактичним шоком;
- базові основи з клінічної фармакології препаратів, що застосовуються в терапії болю (НПЛЗ, наркотичні анальгетики, місцеві анестетики).

ВМІТИ:

- демонструвати техніку підтримки прохідності дихальних шляхів, штучної вентиляції легень та закритого масажу серця, електричної дефібриляції;
- оцінити тяжкість стану пацієнта з травмою, спланувати тактику надання допомоги пацієнту з поєднаними пошкодженнями;
- демонструвати вміння планування інфузійної та трансфузійної терапії хворих в критичному стані;
- демонструвати техніку підтримки прохідності дихальних шляхів, штучної вентиляції легень та закритого масажу серця, електричної дефібриляції;
- сформулювати основні принципи корекції та інтенсивної терапії різних видів порушень водно-електролітного обміну та кислотно-основного стану;
- складати схеми проведення інфузійної терапії при різних порушеннях гомеостазу;
- формулювати основні принципи інтенсивної терапії коматозних станів різного походження;

- трактувати закономірності виникнення порушень життєво важливих функцій організму при гострому отруєнні;
- вирішення клінічних ситуаційних задач та тестів.- діагностування невідкладних станів: за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі та ін.), в умовах нестачі інформації та обмеженого часу, використовуючи стандартні методики огляду та дані можливого анамнезу, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини поставити діагноз;
- проведення лікувально-евакуаційних заходів: в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. воєнного стану, під час розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення, організовувати проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення і військовослужбовців;
- визначення тактики надання екстреної медичної допомоги: за будь-яких обставин, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу за допомогою стандартних схем визначити тактику надання екстреної медичної допомоги.

МАТИ КОМПЕТЕНЦІЇ

- про застосування знання з екстреної та невідкладної медичної допомоги для пропаганди здорового способу життя;
- про основні перспективні напрями розвитку екстреної та невідкладної медичної допомоги.

Розроблена програма відповідає *освітньо-професійній програмі (ОПП)* та орієнтована на формування *компетентностей*:

загальні (ЗК) – ЗК1-ЗК3 ОПП:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

фахові (ФК) – ФК1– 9; ФК11; ФК18 ОПП:

ФК1. Навички опитування пацієнта.

ФК2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.

ФК3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.

ФК4. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювань.

ФК5. Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні захворювань.

ФК6. Здатність до визначення принципів та характеру лікування захворювань.

ФК7. Здатність до діагностування невідкладних станів.

ФК8. Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги.

ФК9. Навички надання екстреної медичної допомоги.

ФК11. Навички виконання медичних маніпуляцій.

ФК18. Здатність до ведення медичної документації.

програми результати навчання (ПРН)-ПРН11, ПРН13-20, ПРН22, ПРН25, ПРН28, ПРН30, ПРН32, ПРН33, ПРН35, ПРН41 ОПП:

ПРН11.Збирати дані про скарги пацієнта, анамнез хвороби, анамнез життя (в тому числі професійний анамнез), за умов закладу охорони здоров'я, його підрозділу або вдома у хворого, використовуючи результати співбесіди з пацієнтом, за стандартною схемою опитування хворого. За будь-яких обставин (в закладі охорони здоров'я, його підрозділі, вдома у пацієнта та ін.), використовуючи знання про людину, її органи та системи.

ПРН13. В умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу та серед прикріпленого населення: вміти виділити та зафіксувати провідний клінічний симптом або

синдром шляхом прийняття обґрунтованого рішення, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані фізикального обстеження хворого, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.Вміти встановити найбільш вірогідний або синдромний діагноз захворювання шляхом прийняття обґрунтованого рішення, за хворого та дані огляду хворого, на основі провідного клінічного симптому або синдрому, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН14. В умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу: призначити лабораторне та/або інструментальне обстеження хворого шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі найбільш вірогідного або синдромного діагнозу, за стандартними

схемами, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.Здійснювати диференціальну діагностику захворювань шляхом прийняття обґрунтованого рішення, за певним алгоритмом, використовуючи найбільш вірогідний або синдромний діагноз, дані лабораторного та інструментального обстеження хворого, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм. Встановити попередній клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу, використовуючи найбільш вірогідний або синдромний діагноз, дані лабораторного та інструментального обстеження хворого, висновки диференціальної діагностики, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН15.Визначати необхідний режим праці та відпочинку при лікуванні захворювання, у умовах закладу охорони здоров'я, вдома у хворого та на етапах медичної евакуації, у т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН16.Визначати необхідне лікувальне харчування при лікуванні захворювання, в умовах закладу охорони здоров'я, вдома у хворого та на етапах медичної евакуації, у т. ч. у польових умовах на підставі попереднього клінічного діагнозу, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН17.Визначати характер лікування (консервативне, оперативне) захворювання, в умовах закладу охорони здоров'я, вдома у хворого та на етапах медичної евакуації, у т. ч. у польових умовах на підставі попереднього клінічного діагнозу, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами. Визначати принципи лікування захворювання, в умовах закладу охорони здоров'я, вдома у хворого та на етапах медичної евакуації, у т. ч. польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, використовуючи знання про людину, її органи та системи,

дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН18. Встановити діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини, за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, закладі охорони здоров'я, його підрозділі), у т. ч. в умовах надзвичайної ситуації, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу, використовуючи стандартні методики фізикального обстеження та можливого анамнезу, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН19 Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, за будь-яких обставин, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 3) в умовах обмеженого часу за допомогою стандартних схем.

ПРН20 Надавати екстрену медичну допомогу, за будь-яких обставин, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 3) в умовах обмеженого часу згідно з визначеною тактикою, використовуючи стандартні схеми.

ПРН22. Виконувати медичні маніпуляції в умовах лікувальної установи, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та використовуючи стандартні методики.

ПРН25. Формувати, в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу на виробництві, використовуючи узагальнену процедуру оцінки стану здоров'я людини, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, серед закріпленого контингенту населення:

диспансерні групи хворих; групи здорових людей, що підлягають диспансерному нагляду (новонароджені, діти, підлітки, вагітні, представники професій, що мають проходити обов'язковий диспансерний огляд).

ПРН28. Організувати проведення серед закріпленого контингенту населення заходів вторинної та третинної профілактики, використовуючи узагальнену процедуру оцінки стану здоров'я людини (скринінг, профілактичний медичний огляд, звернення за медичною допомогою), знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення, в умовах закладу охорони здоров'я, зокрема: формувати групи диспансерного нагляду; організувати лікувально-оздоровчі заходи диференційовано від групи диспансеризації.

ПРН30. Проводити в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу: виявлення і ранню діагностику інфекційних захворювань; первинні протиепідемічні заходи в осередку інфекційної хвороби.

ПРН32. В закладі охорони здоров'я, або вдома у хворого на підставі отриманих даних про стан здоров'я пацієнта, за допомогою стандартних схем, використовуючи знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення: визначати тактику обстеження та вторинної профілактики хворих, що підлягають диспансерному нагляду; визначати тактику обстеження та первинної профілактики здорових осіб, що підлягають диспансерному нагляду; розраховувати та призначати необхідні продукти харчування дітям першого року життя.

ПРН33. Визначати наявність та ступінь обмежень життєдіяльності, виду, ступеню та

тривалості непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини.

ПРН35. На території обслуговування за стандартними методиками описових, аналітичних епідеміологічних та медико-статистичних досліджень: проводити скринінг щодо виявлення найважливіших неінфекційних захворювань; оцінювати в динаміці та при співставленні з середньо статичними даними показники захворюваності, в тому числі хронічними неінфекційними захворюваннями, інвалідності, смертності, інтегральні показники здоров'я; виявляти фактори ризику виникнення та перебігу захворювань; формувати групи ризику населення.

ПРН41. В умовах закладу охорони здоров'я або його підрозділу за стандартними методиками: проводити відбір та використовувати уніфіковані клінічні протоколи щодо надання медичної допомоги, що розроблені на засадах доказової медицини; приймати участь у розробці локальних протоколів надання медичної допомоги; проводити контроль якості медичного обслуговування на основі статистичних даних, експертного оцінювання та даних соціологічних досліджень з використанням індикаторів структури, процесу та результатів діяльності; визначати фактори, що перешкоджають підвищенню якості та безпеки медичної допомоги.

3. Програма навчальної дисципліни

Організація навчального процесу здійснюється за європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС).

Програма дисципліни “Екстрена та невідкладна медична допомога” структурована на один модуль.

Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Усього годин	л.	пр.	с.р.
1	2	3	4	5
Тема 1. Організація надання екстреної та невідкладної допомоги в Україні.	10,5	0.5	4	6
Тема 2. Порядок надання невідкладної медичної допомоги постраждалим та хворим на до госпітального етапі. Первинне обстеження.	8,5	0.5	2	6
Тема 3. Порядок надання невідкладної медичної допомоги постраждалим та хворим на до госпітального етапі. Вторинне обстеження.	10,5	0.5	2	8
Тема 4. Сучасні засоби забезпечення прохідності дихальних шляхів і штучної вентиляції легень у дорослих.	10,5	0.5	2	8
Тема 5. Зупинка кровообігу та дихання. Технологія надання екстреної медичної допомоги.	12,5	0.5	4	8
Тема 6. Екстрена медична допомога при масових ураженнях.	12,5	0.5	4	8
Тема 7. Діагностика та лікування невідкладних станів на місці події.	12,5	0.5	4	8
Тема 8. Екстрена медична допомога при механічних травмах.	12,5	0.5	4	8
РАЗОМ	90	4	26	60

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	<p>Тема 1 - 4. Організація надання екстреної та невідкладної допомоги в Україні. Визначення та завдання системи екстреної медичної допомоги. Забезпечення функціонування системи екстреної медичної допомоги.</p> <p>Порядок надання невідкладної медичної допомоги постраждалим та хворим на до госпітального етапі. Первинне обстеження. Поглиблення і закріплення студентами теоретичних знань та практичних умінь, необхідних при наданні невідкладної допомоги в екстремальній ситуації.</p> <p>Порядок надання невідкладної медичної допомоги постраждалим та хворим на до госпітального етапі. Вторинне обстеження. Організаційні аспекти при проведенні вторинного огляду потерпілому. Послідовність надання екстреної медичної допомоги у випадку надзвичайної ситуації мирного часу.</p> <p>Сучасні засоби забезпечення прохідності дихальних шляхів і штучної вентиляції легень у дорослих. Причини обструкції верхніх дихальних шляхів (ВДШ) класифікуються по рівню їх виникнення.</p>	2
2.	<p>Тема 5 - 8.Зупинка кровообігу та дихання. Технологія надання екстреної медичної допомоги. Методика надання екстреної медичної допомоги, стадії та етапи серцево-легенево-мозкової реанімації.</p> <p>Екстрена медична допомога при масових ураженнях. Загальні положення медичного сортування в осередках масових ураженнях.Правові, організаційні, медичні та деонтологічні особливості надання невідкладної та екстреної допомоги з адаптацією до сучасних клінічних протоколів.</p> <p>Діагностика та лікування невідкладних станів на місці події.Розпізнавання невідкладні стани у роботі лікаря амбулаторії загальної практики – сімейної медицини, поліклініки, відділення стаціонару (незалежно від профілю) та послідовність надання медичної допомоги при невідкладних станах на місці події згідно затверджених протоколів.</p> <p>Екстрена медична допомога при механічних травмах. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі механічних пошкоджень черепа, хребта, грудної клітки, органів черевної порожнини, тазу і тазових органів, кінцівок.</p>	2
РАЗОМ		4

4.2. План практичних занять

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	<p>Тема 1. Організація надання екстреної та невідкладної допомоги в Україні.</p> <p>Визначення та завдання системи екстреної медичної допомоги. Забезпечення функціонування системи екстреної медичної допомоги. Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, структура та завдання. Станція швидкої медичної допомоги та її підрозділи. Дії медичного персоналу швидкої медичної допомоги при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Відділення невідкладної (екстреної) медичної допомоги лікарні. Вторинна (спеціалізована) медична допомога (ВМД). Лікувальні заклади, що ввійдуть в склад госпітальних округів. Організація медичного</p>	4

	<p>сортування після реформування екстреної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях. Особливості організації надання медичної допомоги та сортування при масовому ураженні постраждалих.</p>	
2.	<p>Тема 2. Порядок надання невідкладної медичної допомоги постраждалим та хворим на до госпітального етапі. Первинне обстеження. Поглиблення і закріплення студентами теоретичних знань та практичних умінь, необхідних при наданні невідкладної допомоги в екстремальній ситуації. Навчитися розпізнавати невідкладні стани у роботі лікаря амбулаторії загальної практики – сімейної медицини, поліклініки, відділення стаціонару (незалежно від профілю); опанувати організаційними принципами надання екстреної медичної допомоги і випадку надзвичайних ситуацій мирного часу; вивчити послідовність дій бригад екстреної медичної допомоги у випадку масових уражень.</p>	2
3.	<p>Тема 3. Порядок надання невідкладної медичної допомоги постраждалим та хворим на до госпітального етапі. Вторинне обстеження. Організаційні аспекти при проведенні вторинного огляду потерпілому. Послідовність надання екстреної медичної допомоги у випадку надзвичайної ситуації мирного часу. Вміти розпізнавати невідкладні стани у роботі лікаря (незалежно від профілю). Виконувати послідовно, поетапно дії бригади екстреної медичної допомоги при вторинному обстеженні згідно протоколу №1. До огляду переходять тільки після стабілізації стану постраждалого. Етапи вторинного огляду. Порядок надання допомоги, при декількох потерпілих.</p>	2
4.	<p>Тема 4. Сучасні засоби забезпечення прохідності дихальних шляхів і штучної вентиляції легень у дорослих. Причини обструкції верхніх дихальних шляхів (ВДШ) класифікуються по рівню їх виникнення. Ревізія і санація ротової порожнини ручним і апаратним способами. Застосування ротогорлової (оротофаренгіальної), носогорлової(назофаренгіальної) трубки, використання ручного апарату для штучної вентиляції легень (Амбу). Показання і техніка інтубації постраждалого, застосування альтернативних методів забезпечення прохідності дихальних шляхів за допомогою маски, ларингеальної трубки, комбіт'юба. Симптоми часткової і повної непрохідності дихальних шляхів, методи її відновлення. Показання і техніка конікопункції та конікотомії. Знайомство з портативним апаратом ШВЛ.</p>	2
5.	<p>Тема 5. Зупинка кровообігу та дихання. Технологія надання екстреної медичної допомоги. Методика надання екстреної медичної допомоги, стадії та етапи серцево-легенево-мозкової реанімації. На манекені детально відпрацьовується алгоритм виконання ШВЛ та закритого масажу серця одним і двома реаніматорами. Правові, організаційні, медичні та деонтологічні особливості надання невідкладної та екстреної допомоги з адаптацією до сучасних клінічних протоколів. Протоколи Європейської ради реанімації при різних видах зупинки серцевої діяльності (ритми до дефібриляції та ритми не до дефібриляції) із використанням необхідної апаратури та</p>	4

	інструментарію. Класичні помилки та ускладнення, які виникають під час проведення серцево-легеневої реанімації, правові та етичні аспекти серцево-легеневої реанімації. Ознаки клінічної смерті та виконання відповідних клінічних протоколів. Освоєнню апаратури, інструментарію та медикаментів, які залучаються під час виконання серцево-легеневої реанімації.	
6.	Тема 6. Екстрена медична допомога при масових ураженнях. Загальні положення медичного сортування в осередках масових ураженнях. Навчальне матеріально-технічне забезпечення та план-схема сортувального майданчика; імітаційні талони та картки медичного сортування. Взаємодія бригад швидкої медичної допомоги з рятувальними службами. Відповідальність кожної з них. Порядок дій (алгоритм роботи) медичних працівників бригад швидкої медичної допомоги, які першими прибули у вогнище масового ураження. Здійснення медичного сортування уражених (імітаційні талони) та заповнення картки медичного сортування. Загальні вимоги щодо проведення медичного сортування постраждалих і хворих на догоспітальному етапі та в приймальних відділеннях (відділеннях невідкладної медичної допомоги) закладів охорони здоров'я, у тому числі при госпіталізації постраждалих унаслідок надзвичайної ситуації.	4
7.	Тема 7. Діагностика та лікування невідкладних станів на місці події. Розпізнавання невідкладні стани у роботі лікаря амбулаторії загальної практики – сімейної медицини, поліклініки, відділення стаціонару (незалежно від профілю) та послідовність надання медичної допомоги при невідкладних станах на місці події згідно затверджених протоколів. Анафілактичний шок, етіологія, патогенез, клініка, діагностика та надання невідкладної допомоги на догоспітальному етапі. Отруєння невідомою речовиною, етіологія, патогенез, клініка, діагностика та надання невідкладної допомоги на догоспітальному етапі. Загальна класифікація отрут. Токсикологічна класифікація отрут (за характером токсичної дії) Тактика лікаря при гострих отруєннях невідомою отрутою на догоспітальному етапі. Антидотна детоксикація. Класифікація антидотів (по механізму лікувальної дії). Методи антидотної детоксикації. Критерії ефективності надання невідкладної допомоги.	4
8.	Тема 8. Екстрена медична допомога при механічних травмах. Діагностика та лікування на догоспітальному етапі механічних пошкоджень черепа, хребта, грудної клітки, органів черевної порожнини, тазу і тазових органів, кінцівок. Тактика виїзної бригади швидкої допомоги при політравмі, синдромі довготривалого стиснення і розчавлення, зовнішній і внутрішній кровотечі, травматичному і геморагічному шоці, гемо- і пневмотораксі. Алгоритм надання екстреної медичної допомоги постраждалим у дорожньо-транспортній пригоді. Техніки зупинки зовнішньої кровотечі. Техніка транспортної іммобілізації різних кісткових сегментів на догоспітальному етапі. Пункція грудної клітки при напруженому пневмотораксі. Оклюзійна пов'язка. Діагностичне і лікувальне обладнання бригади екстреної медичної допомоги; відділення екстреної медичної допомоги багатопрофільної лікарні.	4
РАЗОМ		26

4.3. Задання для самостійної роботи

Для самостійної роботи студентів виносяться завдання теоретичного характеру, які недостатньо ґрунтовно розглянуті в межах лекційних та практичних занять. Студент має опрацювати літературні джерела та бути готовим до відповіді на поставлені питання під час проведення практичних занять та диф. заліку. Завданнями практичного характеру є тести та задачі.

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	Організація діяльності служби екстреної медичної допомоги України (нормативно-правова база).	6
2.	Організація надання екстреної і невідкладної медичної 1 допомоги в Україні. Початкові дії медичних працівників у випадку невідкладного стану пацієнта	6
3.	Порядок надання екстреної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному етапі. Первинне і вторинне обстеження.	6
4.	Організаційна структура, основні завдання, функції та оснащення відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги багатопрофільної лікарні.	6
5.	Мета, етичні, деонтологічні і юридичні аспекти екстреної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному етапі.	6
6.	Клінічна фармакологія препаратів, що застосовуються у випадку невідкладного стану пацієнта	6
7.	Тромботичні ускладнення в хірургії та клініці внутрішніх хвороб.	6
8.	Огляд місця події, забезпечення особистої безпеки медичного персоналу, безпеки свідків події та постраждалого, наближення до постраждалого (хворого).	6
9.	Екстрена медична допомога при механічних травмах на місці події.	6
10.	Екстрена медична допомога при масових ураженнях.	6
РАЗОМ		60

Індивідуальні завдання

Підбір та огляд наукової літератури за тематикою програми по анестезіології та інтенсивної терапії на вибір студента з написанням реферату та його прилюдним захистом.

Підбір та огляд наукової літератури за тематикою науково-дослідної роботи кафедри з підготовкою наукової доповіді на засіданні СНТ або на студентських конференціях.

Наукове дослідження за тематикою науково-дослідної роботи кафедри з публікацією результатів в наукових виданнях.

Участь у роботі студентського наукового гуртка та виступи на наукових форумах.

Участь у студентській олімпіаді з дисципліни.

Чергування у приймальному відділенні лікарні швидкої допомоги. Участь в роботі виїзних бригад швидкої допомоги.

Типові тестові задачі для розв'язування ситуаційних задач на практичних заняттях (приклад)

Тема №8: «Екстрена медична допомога при масових ураженнях»

Задача №1

В осередку землетрусу був придушений уламками зруйнованого будинку. Витягнуто через 12 годин. Об'єктивно: збуджений, погано орієнтується в навколишньому. Пульс 88 ударів за хвилину, на зовнішній поверхні стегон і гомілок плями синьо-багряного кольору. Рухи в колінному та гомілковому суглобах відсутні.

Задача №2

При землетрусі впав і вдарився головою. Опритомнів через 2 години після травми. Скаржиться на головний біль, запаморочення. Об'єктивно: загальмований, загальний стан середнього ступеня важкості. Пульс 64 удари за хвилину. АТ-135/90 мм рт ст. Зіниці рівномірно звужені, реакція на світло жива. Роговидний рефлекс збережений. Визначається зглаження лівої носо-губної складки, відхилення язика вліво, ністагм.

Задача №3

Годину тому поранено осколками скла. Об'єктивно: загальний стан середнього ступеня важкості. Шкіра бліда. Пульс 80 удари за хвилину, задовільних властивостей. АТ – 115/70 мм ртст. На передній поверхні лівої гомілки в середній третині рана. Ліве стегно перетягнув ременем. При послабленні ременя посилюється кровотеча.

Задача №4

В осередку землетрусу поранено скілками скла. Стан важкий. Шкіра бліда. На обличчі краплі поту. Спрага. Позіхання. Пульс 140 ударів за хвилину, слабкий. АТ-80/55 мм рт ст. В середній третині лівого плеча кровоточива рана. Пульсація на лівій променевої артерії не визначається. Патологічної рухливості в області лівого плеча немає.

Задача №5

В осередку землетрусу отримав скілкове проникаюче поранення лівої половини грудей. Об'єктивно: стан важкий, положення напівсидячи, шкіра бліда, виражений ціаноз губ і кистей рук. Дихання часте, затруднене. В рану відсмоктується повітря. Пульс 130 ударів за хвилину, слабого наповнення та напруження. АТ – 70/45 мм рт ст.

Задача №6

Був придушений перекрыттям будівлі в осередку землетрусу. Витягнуто з-під завалу. Права гомілка 4 години була під бетонною балкою. Об'єктивно: шкіра бліда. Пульс 84 удари за хвилину. АТ – 120/65 мм рт ст. Помірний набряк правої гомілки, на шкірі подряпини та окремі плями синього кольору. Пульсація периферичної артерії послаблена.

Задача №7

В осередку стихійного лиха отримав проникаюче поранення живота. Об'єктивно: стан важкий. Блідий, адинамічний. В рані видно петлі кишківника. Живіт напружений. Пульс 140 ударів за хвилину, слабого наповнення та напруження. АТ – 80/50 мм рт ст.

Задача №8

Під час землетрусу впав з висоти 7 метрів. Об'єктивно: права нижня кінцівка ротована назовні, вкорочена, в середній треті стегна видно кутову деформацію. При пальпації визначається болючість і патологічна рухливість в середній третині стегна. Активні рухи в кінцівці відсутні.

Задача №9

Витягнутий через 4 години з-під завалу зруйнованої будівлі. Ліва рука була придушена плитою перекрыття. Об'єктивно: набряк лівого передпліччя та кисті, на шкірі подряпини, окремі плями синього кольору. Пульсація променевої артерії послаблена. Пульс 82 удари за хвилину. АТ – 115/70 мм ртст.

Задача №10

В осередку стихійного лиха поранено залізним предметом. Об'єктивно: блідий. Пульс 150 ударів за хвилину, слабого наповнення та напруження. АТ-75/55 мм рт ст. В області

правої сідниці рана з рваними краями. Рана наповнена згустками, помірно кровоточить.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

1. Мультимедійні проектори, комп'ютери, екрани для мультимедійних презентацій, лекційні презентації.
2. Схеми, таблиці, тести, відеофільм.
3. Технічні засоби навчання: тренажерний операційний клас.
4. Білети диференційного заліку.

5. Підсумковий контроль

Перелік питань підсумкового контролю (диф. заліку)

1. Організація діяльності служби екстреної медичної допомоги України (нормативно-правова база).
2. Організаційна структура, основні завдання та функції центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф.
3. Основні завдання, функції, права та відповідальність бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.
4. Табелі оснащення та засоби особистої безпеки бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.
5. Організаційна структура, основні завдання, функції та оснащення відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги багатопрофільної лікарні.
6. Мета, етичні, деонтологічні і юридичні аспекти екстреної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному етапі.
7. Огляд місця події, забезпечення особистої безпеки медичного персоналу, безпеки свідків події та постраждалого, наближення до постраждалого (хворого).
8. Ергономічні принципи в роботі виїзної бригади ЕМД (при роботі в приміщенні, на вулиці), робота в команді.
9. Первинний огляд (АВС). Завдання первинного огляду. Технологія проведення у притомного і непритомного пацієнта.
10. Надання медичної допомоги в ході первинного огляду. Визначення подальшої тактики на місці події.
11. Завдання вторинного огляду. Показання для проведення вторинного огляду на місці події та на шляху евакуації. Технологія вторинного (ABCDE) огляду постраждалого (хворого).
12. Патогенез, клініка, діагностика і лікування обструкції дихальних шляхів у пацієнтів різних вікових груп.
13. Забезпечення прохідності дихальних шляхів шляхом закидання голови назад або виведення нижньої щелепи (висування вперед). Потрійний прийом Сафара.
14. Забезпечення прохідності дихальних шляхів при травмі шийного відділу хребта.
15. Ревізія і очищення ротової порожнини ручним і апаратним способами.
16. Застосування ротогорлової (орофарингеальної) і носогорлової(назофарингеальної) трубки.
17. Вентиляція легень постраждалого через маску з використанням ручного апарата для штучної вентиляції легень (Амбу), подання кисню.
18. Показання і техніка інтубації постраждалого.
19. Застосування альтернативних методів забезпечення прохідності дихальних шляхів за допомогою ларингеальної маски, ларингеальної трубки, комбітьюба.
20. Симптоми часткової і повної непрохідності дихальних шляхів при попаданні стороннього тіла, методи її відновлення. Прийом Геймліха.

21. Показання і техніка конікопункції та конікотомії.
22. Поняття про термінальні стани. Діагностика клінічної смерті. Абсолютні та відносні ознаки біологічної смерті.
23. Причини неефективного кровообігу. Діагностика раптової смерті.
24. Класифікація і оцінка серцевого ритму при зупинці серця.
25. Технологія серцево-легеневої реанімації при фібриляції шлуночків в дорослих.
26. Технологія серцево-легеневої реанімації при шлуночкової тахікардії в дорослих.
27. Технологія серцево-легеневої реанімації при безпульсовій електричній активності в дорослих.
28. Технологія серцево-легеневої реанімації при асистолії в дорослих.
29. Діагностика причин зупинки серця, які можна усунути у процесі реанімації – чотири “Г”: гіпоксія, гіповолемія, гіпер/гіпокаліємія, гіпомагнійемія, ацидоз, гіпотермія;
30. Фармакотерапія при зупинці серця.
31. Технологія серцево-легеневої реанімації при наявності автоматичного дефібрилятора.
32. Тривалість серцево-легеневої реанімації, ознаки, які вказують на її ефективність та припинення.
33. Діагностика причин зупинки серця, які можна усунути у процесі реанімації чотири „Г”: tension (напружений) пневмоторакс, тампонада серця, тромбемболія, токсичне передозування.
34. Помилки та ускладнення, які виникають під час проведення серцево-легеневої реанімації.
35. Правові та етичні аспекти серцево-легеневої реанімації..
36. Діагностика та екстрена медична допомога при гострому коронарному синдромі.
37. Діагностика та екстрена медична допомога при кардіогенному шоці.
38. Діагностика та екстрена медична допомога при гіпертонічному кризі.
39. Діагностика та екстрена медична допомога при анафілактичному шоці.
40. Діагностика та екстрена медична допомога при гіпотермії.
41. Діагностика та екстрена медична допомога при утопленні.
42. Діагностика та екстрена медична допомога при ураженні електричним струмом.
43. Діагностика та екстрена медична допомога при комі невизначеної етіології .
44. Діагностика та екстрена медична допомога при комах, пов'язаних із цукровим діабетом.
45. Діагностика та екстрена медична допомога при отруєнні невідомим газом.
46. Діагностика та екстрена медична допомога при отруєнні невідомою речовиною.
47. Діагностика та екстрена медична допомога при механічних пошкодженнях черепа.
48. Діагностика та екстрена медична допомога при механічних пошкодженнях хребта.
49. Діагностика та екстрена медична допомога при механічних пошкодженнях грудної клітки.
50. Діагностика та екстрена медична допомога при механічних пошкодженнях органів черевної порожнини, тазу і тазових органів.
51. Діагностика та екстрена медична допомога при механічних пошкодженнях кінцівок.
52. Діагностика та екстрена медична допомога при політравмі.
53. Діагностика та екстрена медична допомога при синдромі довготривалого стиснення і розчавлення.
54. Діагностика та екстрена медична допомога при зовнішній і внутрішній кровотечі.
55. Діагностика та екстрена медична допомога при травматичному шоці.
56. Діагностика та екстрена медична допомога при геморрагічному шоці.
57. Діагностика та екстрена медична допомога при гемо- і пневмотораксі.
58. Алгоритм дій бригади екстреної медичної допомоги при дорожньо-транспортній пригоді.

59. Загальні принципи детоксикаційної терапії на догоспітальному етапі. Антidotна терапія.
60. Порядок дій бригад екстреної медичної допомоги у безпечному вогнищі масового ураження.

«0» варіант білету диф. заліку

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Рівень вищої освіти – магістр
Галузь знань: 22 Охорона здоров'я
Спеціальність 222 Медицина

Навчальна дисципліна – **Екстрена та невідкладна медична допомога**

Варіант № 0

1. Організація діяльності служби екстреної медичної допомоги України (нормативно-правова база)– **максимальна кількість балів – 20.**
2. Надання медичної допомоги в ході первинного огляду. Визначення подальшої тактики на місці події– **максимальна кількість балів – 20.**
3. Правові та етичні аспекти серцево-легеневої реанімації– **максимальна кількість балів – 20.**
4. Діагностика та екстрена медична допомога при травматичному шоці– **максимальна кількість балів – 20.**

*Затверджено на засіданні кафедри терапевтичних та хірургічних дисциплін,
протокол № ___ від «__» _____ 2020 р.*

Завідувач кафедри

доктор мед наук Зак М.Ю.

Екзаменатор

доц. Грищенко Г.В.

Приклад завдання ККР

Варіант № 0

I. Запитання

- а. Клінічні прояви гострої печінкової недостатності..
- б. Техніка електричної дефібриляції.

II. Тести

1. Як називається захворювання, у разі якого у плевральній порожнині є повітря?

- A. Це не захворювання, а нормальний стан плевральної порожнини
- B. Плеврит
- C. Пневмоплевроторакс
- D. Пневмоторакс
- E. Пневмопульмоторакс

2. Визначіть характерні клінічні ознаки відкритого пневмотораксу:

- A. Тяжкий загальний стан хворого
- B. Вимушене положення
- C. Підшкірна емфізема

D. Виділення пухирців повітря і крові з рани з характерним звуком під час дихання

E. Біль у грудях

3. Яка основна клінічна ознака кишкової непрохідності?

A. Наростаючий біль у животі

B. Раптовий біль у животі

C. Переймоподібний біль у животі

D. Постійний біль у животі

E. Незначний біль у животі

4. Хворий Е. віком 65 років скаржиться на стискальний біль у загруднинній ділянці. Фармацевтичний працівник запідозрив інфаркт міокарда. Яке із наведених досліджень у цьому випадку є найбільш оптимальним?

A. Фізикальне дослідження

B. Інструментальне дослідження

C. Лабораторне дослідження

D. Торакоцентез

E. Електрокардіографія

5. Який основний симптом розвивається при пошкодженні порожнистого органу черевної порожнини?

A. Біль у животі

B. Обличчя Гіппократа

C. Наростання лейкоцитозу в крові

D. Симптом Щоткіна-Блюмберга

E. Симптом Пастернацького

6. Транспортування постраждалого з переломом хребта при відсутності щита проводять у положенні:

A. Сидячи.

B. На животі

C. На лівому боці

D. На правому боці

E. На спині

7. Пульсоксиметрія – це метод для визначення:

A. Кількість ударів серця за 1 хвилину;

B. Кількість гемоглобіну в еритроцитах крові;

C. Кількість кисню в артеріальній крові;

D. Кількість гемоглобіну у венозній крові;

E. Кількість кисню в артеріальному об'ємі гемоглобіну крові.

8. Який парціальний тиск вуглекислого газу в артеріальній крові PCO_2 визиває гіперкапнію:

A. > 44 мм.рт.ст;

B. > 40 мм.рт.ст;

C. > 35 мм.рт.ст;

D. > 30 мм.рт.ст;

E. > 25 мм.рт.ст.

9. Про яке класичне відведення вказує «ліва рука ліва нога»:

A. I;

B. II;

C. III;

D. aVR;

E. aVL.

10. Якщо електроди розташувати на правій руці і лівій нозі, то яке відведення слід назвати:

- A. I;
- B. *II;
- C. III;
- D. IV;
- E. V.

I так 15 варіантів

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Методи контролю

- Опитування (перевірка теоретичних знань та практичних навичок).
- Тестовий контроль.
- Написання огляду наукової літератури (рефератів).
- Підготовка презентацій.

Поточний контроль. Перевірка на практичних заняттях теоретичних знань і засвоєння практичних навичок, а так само результатів самостійної роботи студентів. Контролюються викладачами відповідно до конкретної мети навчальної програми. Оцінка рівня підготовки студентів здійснюється шляхом: опитування студентів, рішення й аналізу ситуаційних завдань і тестових завдань, контролю засвоєння практичних навичок.

Проміжний контроль. Перевірка можливості використання студентами для практичного застосування отриманих теоретичних знань і практичних навичок по всіх вивчених темах, а так само результатів самостійної роботи студентів. Здійснюється на останньому занятті за темою шляхом здачі практичних навичок, тестування.

Підсумковий контроль. До підсумкового контролю (диф.залік) допускаються студенти, які відвідали всі передбачені навчальною програмою лекції, аудиторні навчальні заняття, виконали в повному обсязі самостійну роботу й у процесі навчання набрали кількість балів не менше, ніж мінімальну – **70 балів у семестрі**.

Розподіл балів, які отримують студенти

Студент може максимально отримати **120 балів** за поточну навчальну діяльність. Відповідно, позитивна оцінка на кожному семінарському занятті може бути **від 5,4 до 9,2 балів**. Оцінка нижче **5,4 балів** означає «незадовільно», заняття не зараховане і підлягає відпрацюванню в установленому порядку.

З метою оцінки результатів навчання проводиться підсумковий контроль у формі диф. заліку. На диф. заліку студент може максимально отримати **80 балів**. Диф. залік вважається складеним, якщо студент отримав не менш ніж **50 балів**.

Оцінка успішності студента

Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
практичне заняття 1	9,2
практичне заняття 2	9,2
практичне заняття 3	9,2
практичне заняття 4	9,2
практичне заняття 5	9,2
практичне заняття 6	9,2
практичне заняття 7	9,2
практичне заняття 8	9,2
практичне заняття 9	9,2

практичне заняття 10	9,2
практичне заняття 11	9,2
практичне заняття 12	9,2
практичне заняття 13	9,2
Разом	120
Диф. залік	80
Разом з диф. заліком	200

Критерії оцінювання знань

Оцінкою 8,1 – 9,2 бала на практичному занятті та 71 - 80 балів на заліку (А за шкалою ECTS та 5 за національною шкалою) відповідь студента оцінюється, якщо вона демонструє глибокі знання екстреної та невідкладної медичної допомоги, вміння застосовувати теоретичний матеріал для практичного аналізу і не має ніяких неточностей.

Оцінкою 6,1 - 8 балів на практичному занятті та 61 - 70 балів на заліку (В та С за шкалою ECTS та 4 за національною шкалою) відповідь оцінюється, якщо вона показує знання, вміння застосовувати їх практично, але допускаються деякі принципові неточності.

Оцінкою 5,4 - 6 балів на практичному занятті та 50 - 60 балів на заліку (D та E за шкалою ECTS та 3 за національною шкалою) відповідь студента оцінюється за умови, що він знає головні теоретичні положення та може використати їх на практиці.

7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні

1. Довідник з медичної допомоги на догоспітальному етапі (за редакцією І. С. Зозулі). Київ, "Здоров'я", 2004.
2. Домедична допомога (алгоритми, маніпуляції): Методичний посібник / В.О.Крилюк, В.Д.Юрченко, А.А.Гудима та ін. - К.: НВП "Інтерсервіс", 2014. - 84 с.
3. Медицина невідкладних станів: швидка і невідкладна медична допомога / І.С. Зозуля, А.В. Вершигора, В.І. Боброва та ін.; за ред. І. С. Зозулі. □ К.: ВСВ "Медицина", 2012. - 728 с.
4. Наказ МОЗ України від 05.06.2019 № 1269 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги"
5. Невідкладна медична допомога. За ред. Ф.С. Глумчера, В.Ф. Москаленка К.: "Медицина" – 2006. – 632 с.
6. Регада М.С., Кресюна В.Й. Невідкладні стани. – Львів, 2003. – 890 с.
7. Рощин Г.Г., Крилюк В.О. та ін. Екстрена медична допомога(базова підтримка життя). Київ, 2009.125с.
8. Тарасюк В.С., Матвійчук М.В., Паламар І.В., Корольова Н.Д., Кучанська Г.Б., Новицький Н.О. Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги: Підручник. - К.: «Медицина», 2011. – 526 с.
9. Тарасюк В.С., Матвійчук М.В. Паламар М.В., Поляруш В.В., Корольова Н.Д., Подолян В.М. Малик С.Л., Кривецька Н.В. Перша медична (екстрена) допомога з елементами тактичної медицини на до госпітальному етапі в умовах надзвичайних ситуацій. – К.: Медицина, 2015.
10. Тітов І.І., Волошинський О.В., Глушко Л.В., Дацюк О.І. Алгоритми надання невідкладної допомоги у критичних станах. — Вінниця: Нова книга, 2010.
11. Екстрена медична допомога : підручник / [М. І. Швед, А. А. Гудима, С. М. Геряк та ін.] ; за ред. М. І. Шведа. – Тернопіль : ТДМУ, 2015. – 420 с.

12. Екстрена медична допомога (гострі серцеві стани) / Г.Г. Рошчін, О.М. Пархоменко, В.О. Крилюк та ін.: за ред. Г.Г. Рошчіна. – К.: ТОВ “НВП “Інтерсервіс”, 2011. - 159 с.
13. Екстрена медична допомога: догоспітальний етап /алгоритми маніпуляції (базовий рівень). / Г.Г. Рошчін, А.А. Гудима, В.Ю. Кузьмін та ін. К., 2012 - 84 с.
14. 30 невідкладних станів у терапії: Довідник // За ред. Проф. Ю.М. Мостового. – Вінниця, 2013.

7.2. Додаткові

1. Військова та клінічна токсикологія. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / За ред. М.М. Козачка. – Київ, 2007. – 376 с.
2. Довідник з медичної допомоги на догоспітальному етапі (за редакцією І. С. Зозулі). Київ, “Здоров’я”, 2004.
3. Жебель В.М., Шапринський В.О., Гуменюк А.Ф., Лозинський С.Е. Перша лікарська допомога при невідкладних станах. — Вінниця: Дело, 2005.
4. Невідкладні стани в ендокринології: навч. – метод. посіб. (М.В. Власенко, А.В. Паламарчук, В.С. Вернигородський та ін..) – К.: РВХ «ФЕРЗЬ», 2010. – 104с.
5. Невідкладні стани в медицині / За ред. професора В.П. Малецького. — Вінниця, 2000.
6. Невідкладна медична допомога. За ред. Ф.С. Глумчера, В.Ф. Москаленка К.: “Медицина” – 2006. – 632 с.
7. Сафар П. Сердечно-легочно-мозковояреанімація /Пер. с англ. - М.: Медицина, 2004. -216 с.
8. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії : довідник-посібник / за ред. Ю. М. Мостового ; Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова. – 16-те вид., доповнене і перероблене. – К. : Центр державного земельного кадастру, 2014. – 679 с.
9. Швед М.І., Гудима А.А., ГерякС.М. та ін. Екстрена медична допомога: посібник – Тернопіль: ТДМУ, 2015 – 420 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В.І.Вернадського – www.nbuv.gov.ua.
2. Державна служба України з надзвичайних ситуацій – www.dsns.gov.ua.
3. Міністерство охорони здоров’я України – <http://www.moz.gov.ua>.
4. [dn_20190605_1269 \(pdf, 99 Кб\)](#)
5. [dn_20190605_1269_dod \(pdf, 2 Мб\)](#)
6. https://moz.gov.ua/uploads/2/12737-dn_20190605_1269_dod.pdf
7. http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocumentView?doc_id=717010
8. http://mtd.dec.gov.ua/images/dodatki/2015_916_MA/2015_916_YKPMO_MA.pdf